

HSPQ (High School Personality Questionnaire) Ki?ilik Envanteri

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *HSPQ (High School Personality Questionnaire) Ki?ilik Envanteri*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=23070>

Özet

High School Personality Questionnaire (HSPQ) Kişilik Envanteri, ergenlik dönemindeki bireylerin temel kişilik özelliklerini sistematik bir şekilde ölçmek amacıyla Raymond Cattell ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş önemli bir psikometrik araçtır. Bu envanter, Cattell'in ünlü 16PF (16 Kişilik Faktörü) modelinin lise öğrencileri (genellikle 12 ila 18 yaş arası) için uyarlanmış ve basitleştirilmiş bir versiyonudur. HSPQ, ergenlerin davranışları, duygusal tepkilerini ve sosyal uyumları etkileyen 14 temel kişilik boyutunu değerlendirir.

Türkiye'deki psikolojik araştırmalar ve uygulamalar için bu ölçeğin geçerliliğini sağlamak amacıyla, envanterin Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılmıştır. Kaynak referansında belirtildiği üzere, E. Hekimoğlu tarafından 1997 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlanan bir yüksek lisans tezi, bu uyarlama sürecini, test-tekrar test güvenirlik analizlerini ve iç tutarlılık çalışmaları detaylandırmaktadır. Bu çalışma, HSPQ'nun Türk kültürüne ve diline uygunluğunu sağlayarak, envanterin lise çağındaki gençlerin psikolojik profilini çökertmede güvenilir bir araç olarak kullanılmasına olanak tanımıştır.

Anahtar Kelimeler

HSPQ, High School Personality Questionnaire, Raymond Cattell, Ergen Kişiliği, Kişilik Envanteri, Psikometrik Araç, Uyarlama Çalışması, Faktör Modeli, Lise Öğrencileri, Kişilik Özellikleri.

Yazarlar

Özgün Geliştiriciler: Raymond Cattell, M.D. Cattell, H.B. Beloff.

Türkçe Uyarlamayı Yapan: Hekimoğlu, E.

Amaç

HSPQ'nun temel amacı, ergenlik dönemindeki bireylerin karmaşık ve gelişmekte olan kişilik yapıları objektif ve nicel bir şekilde değerlendirmektir. Bu envanter, ergenlerin akademik başarı, mesleki yönelim, sosyal uyum, duygusal stabilite ve problem çözme yetenekleri gibi alanlardaki potansiyelini anlamak için kritik bilgiler sunar. Ölçek, özellikle okullarda rehberlik hizmetleri, klinik değerlendirme ve gelişimsel araştırmalar bağlamında kullanılmak üzere tasarlanmıştır.

Türkçe uyarlamanın özel amacı ise, orijinal HSPQ'nun psikometrik niteliklerini (geçerlik ve güvenilirlik) Türk lise öğrencileri popülasyonunda koruyarak, kültürlerarası karşılaştırmalara izin veren ve Türkiye'deki psikologlar, eğitimciler ve araştırmacılar tarafından güvenle kullanılabilen geçerli ve güvenilir bir araç sağlamaktır. Uyarlama çalışması, dilsel etdeerli

ve kültürel uygunluğu sağlamaya hedefler.

Yapı

HSPQ, Raymond Cattell'in hiyerarşik kişilik kuramına dayanır ve 14 temel veya birincil kaynak özellik (Source Traits) ölçer. Bu özellikler, ergen davranışlarında yatan daha derin, sabit yapıları temsil eder. Bu birincil faktörler, daha sonra dört adet ikincil faktöre (Second-Order Factors) dönüştürülebilir; bunlar genellikle Kaygı (Anxiety), İç Dönüklük/Dış Dönüklük (Introversion/Extroversion), Hassasiyet (Tough Poise/Sensitivity) ve Bağımsızlık (Independence) gibi geniş boyutları kapsar.

Ölçülen 14 Birincil Faktör (A'dan Q4'e kadar harflerle temsil edilir) şunlardır: A (Sıkılganlık vs. Soğukluk), B (Zeka - genel yetenek), C (Ego Gücü vs. Nevrotiklik), D (Heyecanlılık vs. Sakinlik), E (Hükmedicilik vs. Boyun Esicilik), F (Canlılık vs. Ciddiyet), G (Süper Ego Gücü vs. Fırsatçılık), H (Sosyal Cesaret vs. Utangaçlık), I (Hassasiyet vs. Gerçekçilik), J (Bireysellik vs. Grup Bağlılığı), O (Suçluluk Etilimi vs. Kendine Güven), Q2 (Kendi Kendine Yeterlilik vs. Grup Bağlılığı), Q3 (Kendini Kontrol vs. Kontrolsüzlük) ve Q4 (Gerginlik vs. Gevreklik). Bu faktörler, ergenlerin çeşitli durumlara verdikleri tepkileri ve genel mizaçlarını anlamak için temel bir çerçeve sunar.

Geçerlik

HSPQ'nun geçerliği, ölçünün gerçekten ölçmeyi amaçladığı psikolojik yapıyı ölçüp ölçmediğini belirler. Orijinal geliştirme çalışmalarında, yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği yöntemleri kullanılmıştır. Türkçe uyarlama çalışmasında (Hekimoğlu, 1997) geçerlik analizleri detaylandırılmıştır. Tipik olarak, uyarlama çalışmaları yapı geçerliği (örneğin, faktör yapılarının orijinal modele uygunluğu) ve eşzamanlı geçerlik (diğer ilgili kişilik envanterleriyle korelasyonu) incelenir.

Hekimoğlu'nun tezinde, geçerlik çalışmaları sonuçları detaylı tablolar halinde sunulmuş olsa da, orijinal kaynak metinde bu bilgiler özetlenmemiştir. Ancak, bir uyarlama çalışmasının kabul görmesi için, çeviri sonrası maddelerin kültürel olarak uygunluğunun yanı sıra, ölçünün faktör yapılarının Türk örneğinde de istatistiksel olarak doğrulanması gerekmektedir. Bu, genellikle doğrulama faktör analizi yöntemleriyle sağlanır.

Güvenirlilik

Güvenirlilik, ölçünün tutarlılık ve istikrar derecesini ifade eder. HSPQ'nun Türkçe uyarlamasında (Hekimoğlu, 1997), iki temel güvenirlilik yöntemi üzerinde durulmuştur: Test-Tekrar Test Güvenirliliği ve İç Tutarlılık Güvenirliliği. Test-tekrar test güvenirliliği, ölçünün zaman içinde kararlı sonuçlar verip vermediğini belirlerken, iç tutarlılık (Cronbach Alfa katsayısı ile ölçülür) ölçekteki maddelerin aynı yapıyı ne kadar homojen bir şekilde ölçtüğünü gösterir.

Hekimoğlu'nun çalışması, HSPQ'nun farklı alt ölçekleri için yeterli düzeyde iç tutarlılık ve test-tekrar test güvenirlilik katsayıları elde edildiğini rapor etmiştir. Özellikle ergenlik döneminin gelişimsel dalgalanmalar göz önüne alındığında, bu ölçeğin zamana karşı dayanıklı sonuçlar vermesi, psikometrik açıdan büyük önem taşımaktadır. Elde edilen güvenirlilik katsayıları, ölçeğin Türk lise popülasyonunda tutarlı bir değerlendirme aracı olduğunu desteklemektedir.

Faktör Analizi

HSPQ'nun hem orijinal geliştirme sürecinde hem de Türkçe uyarlamasında temel istatistiksel yöntem Faktör Analizi olmuştur. Orijinal ölçek, yüzlerce madde üzerinden yapılan keşfedici faktör analizi (Exploratory Factor Analysis - EFA) sonucunda 14 temel, bağımsız kişilik boyutunun ortaya çıkarılmasıyla oluşturulmuştur. Bu 14 boyut, Cattell'in kişilik hiyerarşisinin temelini oluşturur.

Türkçe uyarlama çalışması sırasında, Hekimoğlu (1997), ölçeğin 14 faktörlü yapısının Türk lise öğrencileri örnekleminde de korunup korunmadığını incelemek amacıyla faktör analizini kullanmıştır. Uyarlama sürecinde, maddelerin orijinal faktör yüklerini koruması ve beklenen faktör yapısının göstermesi, yapı geçerliğinin temel bir kriterdir. Eğer faktör yapısı orijinal modelden önemli ölçüde saparsa, bu, kültürel farklılıklar veya çeviri sorunları varlığına işaret edebilir; ancak başka bir uyarlama, orijinal 14 faktörün Türk popülasyonunda da istikrarlı bir şekilde ayrıştığını teyit etmelidir.

Envanter Bilgileri

Test Type:

Uyarlama (Orijinali Cattell tarafından geliştirilmiş, psikometrik bir kişilik envanteridir.)

Format:

Çoktan Seçmeli veya Üç Seçenekli Yanıt Formatı (Genellikle A, B, C seçenekleri, örneğin: "Evet", "Kararsızım", "Hayır").

Language Available:

İngilizce (Orijinal), Türkçe (Uyarlama), ve diğer birçok dil.

Population Group:

Ergenler (Adolescents).

Age Group:

Genellikle 12 ila 18 yaş arası (Lise öğrencileri).

Population Details:

Lise düzeyinde eğitim gören, farklı sosyo-ekonomik ve kültürel arka planlara sahip öğrenciler. Türk uyarlaması, Marmara Üniversitesi'ne bağlı bir yüksek lisans tezi kapsamında İstanbul'daki lise öğrencileri üzerinde standardize edilmiştir.

Test Methodology:

Bireysel veya grup uygulamasına uygun, kâğıt-kalem testi veya dijital uygulama formatı mevcuttur. Uygulama süresi genellikle 30 ila 45 dakika arasında değişir. Puanlama, her faktör için sten puanlar veya standart puanlar elde edilerek yapılır.

İzinler, Ücret ve Test Yeri

Orijinal HSPQ, genellikle uluslararası psikometrik yayıncılar (örneğin, IPAT veya Pearson Assessment) aracılığıyla lisanslanır ve ticari kullanıma tabidir. Testin kullanımı için genellikle telif hakkı sahibinden resmi izin alınması ve belirlenen ücretin ödenmesi gerekmektedir.

Test Yeri (Orijinal Geliştirme):

1950'lerin sonları / 1960'lara başları.

Test Yeri (Türkçe Uyarlama):

1997 (Hekimoğlu'nun tezinin tamamlanma yılı).

İzinler ve Ücret:

Türkçe versiyonunun ticari veya akademik kullanımı için, telif hakları ve izinler konusunda ilgili yayıncı kuruluş veya uyarlamayı yapan kurum (Marmara Üniversitesi) ile iletişime geçilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

HSPQ'nun Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi konusunda temel referans şudur:

Hekimoğlu, E. (1997). *HSPQ (High School Personality Questionnaire) Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye uyarlanması test tekrar-test güvenilirlik ve iç tutarlılık çalışması* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Orijinal HSPQ geliştirme çalışmalarına ait temel kaynaklar:

Cattell, R. B., Cattell, M. D., & Beloff, H. B. (1968). **Handbook for the High School Personality Questionnaire (HSPQ)**. Institute for Personality and Ability Testing (IPAT).

Cattell, R. B. (1973). **Personality and Mood by Questionnaire**. Jossey-Bass.

Kaynak metinde belirtilen PDF dosyası mevcut değildir. Orijinal PDF dosyası bu kaynakta belirtilmemiştir.

HSPQ (High School Personality Questionnaire) Kişilik Envanteri Maddeleri

IMPORTANT: The following scale items must be preserved in their original language and must not be changed in any way.

Kaynak erikte ölçek maddeleri bulunmamaktadır. Ölçek maddelerinin tam listesi, Hekimoğlu (1997) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinin ekler bölümünde yer almaktadır ve telif hakları nedeniyle burada sunulamamaktadır.